

Залучення громад та проведення просвітницької діяльності можуть сприяти розширенню свідомості та розумінню важливості біології та ботаніки в сучасному світі та сприяти збереженню природи.

Список використаних джерел:

1. Ситник К. М. Ботанічні сади сучасність і майбутнє. *Український ботанічний журнал*. 2004. Т. 61, № 3. С. 3–6.
2. Мостов'як І. І., Шлапак В. П., Музика Г. І., Собченко В. Ф. Ботанічні сади і парки як осередки екологічного виховання і освіти. *II-й Всеукраїнський з'їзд екологів з міжнародною участю (Екологія/Ecology–2009)* : зб. наук. статей. Вінниця : ФОП Данилюк, 2009. С. 563–566.

БОТАНІЧНА, ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНА, ТОВАРОЗНАВЧА ТА КУЛІНАРНА КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАСТОЦВІТУ М'ЯСО-ЧЕРВОНОГО (*PASSIFLORA INCARNATA* L.)

Єгоркіна С. О., аспірантка

Полтавський національний університет ім. В. Г. Короленка

Для збільшення продукції плодівництва в лісостеповій зоні України велике значення має інтродукція субтропічних культур, адже вони заслуговують на більш широке поширення, бо відрізняються швидкоплідністю, здатністю рости на різних типах ґрунтів, є стійкими до патогенів та не належать до генетично модифікованих, тому їх культивування відносять до органічного землеробства [2].

Страстоцвіт м'ясо-червоний (*Passiflora incarnata* L.) - багаторічна трав'яниста ліана, стебло якої у вологих субтропіках досягає 6–9 м [1]. В умовах Кавказу надземна частина рослини щорічно відмирає, а навесні відростає зі сплячих бруньок, які зберігаються на кореневищі. Листки прості, знизу сіруваті, по краю дрібнопильчасті. У пазухах листків розвиваються вусики, якими рослина чіпляється за опору. Квітки дуже оригінальні, парні, поодинокі, двостатеві, великі (близько 5 см та більше в діаметрі), на довгих квітконіжках, пелюстки видовжені, блідо-лілові, з двоповерховим розташуванням ряних облямівок, над якими знаходиться ряд тичинок, а далі — ряд маточок.

Рослина ентомофільна, перехреснозапилна, квітує у червні – вересні (за нашими дослідженнями у Хорольському ботанічному саду у 2023 р. сіянцеві рослини першого року вегетації розпочали квітування у першій декаді серпня).

Плід - ягода овальної форми, довжиною 5–7 см і шириною 3–4 см, соковитий, зеленувато-жовтий, їстівний із трьома гніздами чорних насінин. Насінина з мішечкоподібною плівкою завдовжки 6 мм, шириною 4-5 мм, плоска, яйцеподібна, чорна з сігчасто-комірчастою поверхнею. Одна рослина може утворити до 10 плодів за сезон, їх слід вживати тільки зрілими, адже незрілі містять значну кількість ціаногенного глікозиду, що спричиняє отруєння [5].

За сучасною ботанічною систематикою вид *P. incarnata* L. належить до роду *Passiflora* родини *Passifloraceae*, порядку *Passiflorales* [3].

Нині господарсько-біологічну класифікацію субтропічних плодкових культур здійснюють за удосконаленою системою, де всі плодіві рослини поділяють на чотири групи (зерняткові, кісточкові, ягідні та горіхоплідні) і згідно якої страстоцвіт м'ясо-червоний (*P. incarnata* L.) відноситься до групи ягідних рослин [2; 3].

Крім ботанічної та господарсько-біологічної класифікації, існують як допоміжні товарознавча та кулінарна.

Товарознавча класифікація потрібна для вирішення практичних питань щодо збереження якості та товарного вигляду плодів [4]. За даною класифікацією плоди поділяють на фрукти та овочі, хоча в наукових літературних джерелах, включаючи біологічні словники, визначення терміну «фрукт» не надається. У той же час у деяких навчальних посібниках зазначається, що фрукт (лат. *fructus* – плід) – це соковитий, їстівний плід дерева або куща. Різновидом фруктів є деякі ягоди. Фруктом зазвичай називають будь-який плід, що складається із м'якуша та насіння, який утворився із зав'язі квітки [6].

Товарознавча класифікація певною мірою використовує стару, не вдосконалену термінологію, тому у ній, залежно від будови та деяких інших ознак, плоди (фрукти) поділяються на такі групи: насіннячкові (яблука, груші, айва та ін.), кісточкові (вишні, сливи, абрикоси та ін.), ягоди: справжні (виноград, агрус та ін.); несправжні (суниця, полуниця); складні (ожина, малина тощо), цитрусові (апельсини, мандарини, лимони та ін.), тропічні (об'єднані за кліматичною зоною вирощування – ананаси, банани, фініки, манго та ін.), субтропічні (також об'єднуються за кліматичною зоною вирощування – хурма, гранати, маслини, інжир, фейхоа та ін.), горіхоплідні (ліщина, мигдаль, фундук тощо). Кожна група плодів має багато помологічних сортів. Для кожного сорту характерні свої зовнішні ознаки – форма, маса (величина, розмір), забарвлення тощо. За товарознавчою класифікацією страстоцвіт маркують як маракую та належить за формою плоду також до ягідних.

Кулінарна класифікація має за мету виявлення корисних харчових властивостей плодів та можливість їх використання за різних способів переробки. Дана класифікація пропонує поділ плодів на овочі та фрукти. За цією класифікацією плоди старстоцвіту (маракуї) позначають як фрукт.

Отже, за даними огляду наведених класифікацій, плід страстоцвіту м'ясо-червоного, відомий як ягода або фрукт маракуя і ці його назви також можуть бути використані при пошуку і відборі матеріалу в процесі інтродукції в Лісостепу України.

Список використаних джерел:

1. Красовський В. В., Черняк Т. В., Онішко В. В., Гапон С. В. Перспективи інтродукції страстоцвіта м'ясо-червоного (*Passiflora incarnata* L.) в Лісостепу України. *Охорона біорізноманіття та історико-культурної спадщини у ботанічних садах та дендропарках* : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Умань, 28-30 верес. 2021 р. Умань, 2021. С. 188–191. URL: <https://doi.org/10.37555/2707-3114.1.2021.247676>;
2. Красовський В. В., Черняк Т. В., Федько Р. М., Тимошенко Л. М. Господарсько-біологічна класифікація субтропічних плодових культур колекції Хорольського ботанічного саду. *Агроекологічний журнал*. 2022. № 2. С. 64–73. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077.4893.2.2022.223319>
3. Меженський В. М., Меженська Л.О., Красовський В. В., Черняк Т.В., Федько Р. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 13. Таксономічне різноманіття та назви субтропічних плодових рослин колекції Хорольського ботанічного саду. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. 2022. Т. 18, № 1. С. 14–23. DOI: <https://doi.org/10.21498/2518/1017.18.1.2022.257583>
4. Осика В.А. Товарознавство. Харчові продукти. Розділ Фрукти, ягоди, овочі, гриби та продукти їхньої переробки: О.К.Л. Київ : КНТЕ, 2013. 100 с.
5. Попова Н. В. Пасифлора інкарнатна. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/9014/pasiflora-inkarnatna>.
6. Чебан С. Д., Долід А. В., Сіленко В. О., Чередниченко Л. І. Цитрусові та субтропічні плодові культури. Кам'янець-Подільський, 2013. 198 с.

ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ ЛУК РОМЕНСЬКО-ПОЛТАВСЬКОГО ГЕОБОТАНІЧНОГО ОКРУГУ

Жук М. В., аспірантка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка